

майбутнього праці полягає у розумінні того, що рутинна...робота не є більше ефективною». Тому що раніше «чим більше ви витискали піт з людей, тим більше грошей ви робили», але сьогодні «грубість у процесі праці вже не є прибутковою – вона є непродуктивною» [3, с. 252–254].

Значення соціальної відповідальності бізнесу саме для процесу соціалізації капіталу полягає, на наш погляд, також і у контексті, за виразом вчених, «встановлення досить жорстких обмежень процесу накопичення капіталу» [4, с. 163] за участі інституту соціального контролю та дієвої соціальної політики держави.

Таким чином, розвиток соціальної відповідальності бізнесу, тобто посилення соціальної компоненти у підприємницькій діяльності, яка традиційно спрямована передусім на максимізацію прибутку, є одним з вагомих напрямів соціалізації капіталу та соціалізації виробничих відносин в цілому, поряд із розвитком соціального партнерства та форм власності спільного неподільного і спільно-часткового типів присвоєння.

**Список літератури:** 1. Веремієнко Т.С. Соціальний капітал і соціальна відповідальність у міжнародному бізнесі / Т.С. Веремієнко // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць / МОН України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – 2009. – Вип. 23. – С. 84–93. 2. Власова Т. Підвищення кваліфікації персоналу як складова соціальної відповідальності бізнесу / Т. Власова // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка (Економіка). – 2013. – № 148. – С. 28–31. 3. Тоффлер О. Будущее труда / О. Тоффлер // Новая технократическая волна на Западе / О. Тоффлер. – М., 1986. – С. 52–254. 4. Филиппова І.Г. Концепція оцінки соціальної відповідальності бізнесу / І.Г. Филиппова, В.Г. Сумцов // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2012. – № 2 (173). – С. 155–163. 5. Шедяков В. Розвиток соціального партнерства в контексті постіндустріальних трансформацій трудових відносин / В. Шедяков // Економіка України. – 2012. – № 10. – С. 80–91.

*Назаренко О.В.  
м. Харків, Україна*

## **ПРО СОЦІАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

Останні досягнення в сфері технологій створили єдиний глобальний ринок праці та капіталу. Машини замінюють різні види людської праці набагато інтенсивніше, ніж коли-небудь. Відтворюючи себе, вони одночасно збільшують обсяг капіталу. Отже, майбутнє належить не тим, хто надає дешеву працю або володіє звичайним капіталом – їх буде ви-

тісняти автоматизація. У виграші будуть ті, хто готовий впроваджувати інновації і створювати нові продукти, послуги та бізнес-моделі.

У майбутньому саме ідеї стануть реально дефіцитним виробничим чинником – більш дефіцитним, ніж праця і капітал разом узяті, а ті підприємства, які зможуть запропонувати дійсно хороші ідеї, отримають найбільший прибуток. Історія глобалізації продовжується, але гряде ще більш грандіозна фаза – історія автоматизації, включаючи штучний інтелект, робототехніку, цифрові технології, 3D-друк тощо. Це боляче вдарить по відносно некваліфікованих працівниках у країнах, що розвиваються.

Томас Пікетті у своєму бестселері «Капітал у XXI столітті» [1] доводить, що частка капіталу в економіці збільшується, коли рівень прибутковості капіталу перевищує загальний рівень економічного зростання, цю тенденцію він прогнозує і на майбутнє. «Поглиблення капіталу» (зниження витрат за рахунок економії праці, палива, сировини та матеріалів), яке передбачає Пікетті, буде прискорюватися і далі, поки роботи, комп'ютери та програмне забезпечення (як форми капіталу) все більшою мірою стануть заміняти людську працю. Економісти С'юзанФлек, Джон Глейзер і ШонСпрейгу «Щомісячному огляді ринку праці», випущеному Бюро трудової статистики США в 2011 р., відзначали, що «частка праці в середньому становить 64,3 % у порівнянні з періодом 1947–2000 років. За останні 10 років ця частка досягла найнижчого показника в 2010 р. – 57,8 %» [2].

Який ресурс буде найбільш дефіцитним і власне найбільш цінним в еру, що наступила? ЕрікБринолфссон і Ендрю Макафі назвали її «Другою ерою машин», в якій тон задає розвиток цифрових технологій та пов'язані з ними економічні зміни [2]. Відповідно, не звичайна праця або звичайний капітал, а люди, які зможуть генерувати передові ідеї та інновації; люди з ідеями, а не рядові працівники і інвестори, стануть найбільш дефіцитним ресурсом.

Завдяки цифровій революції, щострімко розвивається, дизайн та інновації стали частиною експортного сектору глобальної економіки. Вони стикаються з такою ж конкуренцією, як і при трансформації сфери виробництва. Лідерство в дизайні та інноваціях залежить, у свою чергу, від рівня підготовки кадрів та підприємницької культури. Якщо розглянуті тенденції відносяться до розряду глобальних, то їх локальний ефект буде частково визначатися соціальною політикою та інвестиціями, які країни вкладуть безпосередньо в освіту, а також в інновації та економіку в цілому.

В останні десятиліття навіть в університетській освіті найчастіше спостерігається пасивний обмін інформацією між викладачами та студентами, робиться наголос на зубріння.

У ХХІ столітті знання стають основним ресурсом, що забезпечує конкурентоспроможність працівника, підприємства, країни. На зміну століття інформатики прийшло століття освіти. У зв'язку з цим підвищується роль університетів як центрів ініціювання та розповсюдження нових знань у суспільстві. Місія університету – бути в авангарді науково-технічного прогресу, відповідати викликам процесу глобалізації. Підхід до університету як до генератора інновацій, креативних ідей та провідника високої культури і духовності вимагає активної діяльності щодо визначення пріоритетів розвитку суспільства.

Опитування експертів (див. рисунок 1) показує, що резерви вдосконалення процесу економічного навчання знаходяться у впровадженні інноваційного підходу, власних методик викладання, наукових розробок викладачів.

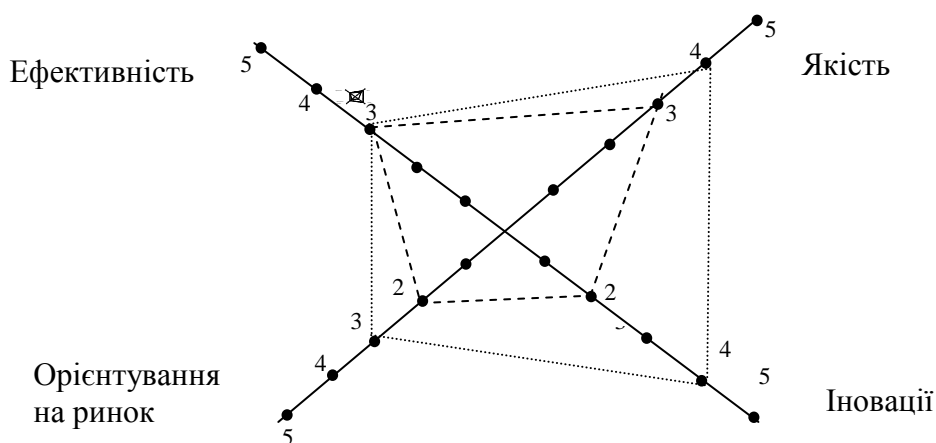


Рисунок 1 – Оцінка послуг кафедри експертним методом

П'ятибальна оцінка сучасного стану (пунктирна лінія) і оцінка перспектив розвитку економічної освіти (точкова лінія) свідчать про необхідність інноваційного підходу до діяльності кафедр та провідних викладачів. Саме інноваційний характер має використання методики ситуаційних вправ на прийняття управлінських рішень для формування креативного мислення студентів.

Роботодавці, зазвичай, не мають претензій до рівня знань економічних законів і категорій випускників вищих навчальних закладів, проте вони часто відзначають як недолік сучасної освіти відсутність у випускників впевненості та досвіду в інтеграції знань у процесі прийняття рішень. Сьогодні в бізнесі є одна константа – це зміни. Навички їх здійснення мають велику значимість для підприємців. Керівники підприємств віддають перевагу молодим фахівцям, які вміють «стукати у две-

рі», пропонуючи обґрунтування креативних планів організаційних змін в технології, рекламі, пропозицій щодо виходу на нові ринки тощо.

При цьому особливо цінуються якості справжніх лідерів, оскільки в умовах посилення глобальної конкуренції виграють підприємства, якщо стають найкращими в галузі завдяки сміливим, оригінальним рішенням лідерів. Відомо, що лідерами не народжуються, а стають. Виховати в собі лідера студентам допомагає вивчення дисципліни «Лідерство», що розвиває навички панорамного бачення перспектив бізнесу, ефективної поведінки в конфліктних ситуаціях, мотивації творчості і нестандартності мислення, виробляє навички усного спілкування, ведення дискусій, логіки та образності висловлення своїх ідей і вміння слухати колег.

Лідери відрізняються такими рисами як: рішучість, чесність, ентузіазм, креативність, аналітичні здібності. Економісти виділяють нові акценти лідерства: лідер – як дизайнер, що надихає колег власним баченням перспектив бізнесу, власними гідними цінностями; лідер – як учитель або дипломат, роз'яснює колективу переваги свого бачення перспектив бізнесу і вчить самостійності мислення інших; лідер – як слуга гідних цінностей, фірми, колективу однодумців[3].

В останні роки в українських університетах все ширше використовують методику ситуаційних вправ («casestudy» або кейсів) для забезпечення більш реалістичної основи при підготовці менеджерів-лідерів, які будуть працювати в умовах непередбачуваності глобального ринку, гострої конкуренції, мінливості внутрішнього і зовнішнього середовища. Вишли з друку джерела [4, 5], автори яких використовують цю методику.

Ситуаційна вправа на прийняття рішення – це вид вправи, побудованої на реальній дилемі, яку розглядають з точки зору особи чи організації, що повинна прийняти певне рішення, пов'язане з цією дилемою, тобто з проблемою, для якої не існує простого рішення.

Дуже корисними є спроби студентів скласти і подати ситуаційну вправу на прикладі місцевих підприємств. Саме обговорення в малих групах проблем всім відомих підприємств проходить жваво, адже перспективи діяльності національних виробників стосуються кожного.

Перевагою використання ситуаційних вправ для студентів є розвиток навичок аналітичного, творчого мислення та усного спілкування, для викладачів – це створення більш якісних курсів, заснованих на практичних прикладах формулювання українських теорій менеджменту, для підприємців – це задоволення попиту в лідерах, які здатні сформулювати, висловити та відстояти свою думку, запропонувати нетрадиційні, часом неймовірні рішення.

Слід вважати за доцільне при підготовці кейсів сконцентрувати увагу студента на конкретно визначеній викладачем теоретичній про-

блемі дисципліни. Для цього студент повинен самостійно ознайомитися з теоретичними концепціями, знайти ілюстративні матеріали про підприємство, сформулювати питання до обговорення та можливі відповіді на них, надати поради до стратегічного аналізу «портфеля» бізнесу, аналізу стилю керівництва, змін організаційних структур тощо. Вирішення проблем, що виникають під час виконання ситуаційної вправи, націлює студентів на розгляд справедливого бізнесу, який приносить економічну користь суспільству і моральне задоволення його учасникам. Тому складання кейсів має метою пробудження інтересу саме до такого типу ведення бізнесу.

Подальше вдосконалення застосування кейс-методу в українській бізнес-освіті бачиться в його гнучкому поєднанні з іншими формами навчального процесу (онлайн-навчання, тестування, розв'язання задач, ділові ігри тощо).

Таким чином, сучасний світопорядок, який трансформує ринок продуктів і праці, потребує змін в освіті. Впровадження онлайн-навчання забезпечить доступ до кращого педагогічного складу, змісту і методів викладання незалежно від місцезнаходження учнів, а нові підходи на основі конкретних даних спрощують виявлення сильних і слабких сторін студентів та оцінювання їх успішності. Так можуть бути створені можливості для спеціальних програм навчання і постійного самовдосконалення студентів з використанням технологій зворотного зв'язку, які вже змінили сферу наукових відкриттів, торгівлю і виробництво.

**Список літератури:** 1. Thomas Piketty *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014. 2. Бринолфссон Э., Макафи Э., Спенс М. Новый мировой порядок – Электронный ресурс: <http://hvylya.net/analytics/society/novy-j-mirovoj-poryadok.html>. 3. Минцберг Г., Куинн Дж. Б., Гошал С. Стратегический процесс / Пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с. 4. Шеремета П.М., Каніщенко Л.Г. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80 с. 5. Назаренко О.В. Стратегія підприємства: Навч. посіб. – Х.: Золоті ворота, 2003 – 144 с.